

Six Questions:
Week 1: Does God exist?
Week 2: Is Scripture reliable?
Week 3: What is the role of government?
Week 4: Creation or evolution?
Week 5: If God is good, why is there evil?
Week 6: How are we to think about gender identity?
ANSWERING THE TOUGH ONES

COMMON CHALLENGES

- 1. The text was corrupted over time.
- 2. A book translated so many times cannot be trusted.
- 3. Jesus was declared divine by the Church at the Council of Nicea (325 CE).

OVERVIEW OF OLD TESTAMENT TEXTUAL TRANSMISSION

History	בינו אינו אינו אויים ען קואר לי ייר בינו שרדה צובעי עדי בינו אויים ען קואר לי ייר בינו שדרה צובעי עדי בינו אויי אויים ען אויים ען אויים עו שרי בינו שר בינו שר בינו שר בינו שרי בינו בינו שרי בינו שרי בינו שרי בינו שרי בינו שרי בינו שרי בינו בינו שרי בינו
2 1405 BC 2 1405	Moses completes the Pentateuch/Law (1 Kings 6:1; Deuteronomy 1:1–3)
1400–400 BC	Remainder of the Old Testament books written and copied, ending with Malachi
605–586 BC	Exile and destruction of Solomon's Temple necessitates development of different text types
300 BC–AD 135	Apocrypha, Sopherim, Septuagint (LXX), Targums, and Dead Sea Scrolls

ביינה עווד ביינה אוויה ני שניאו לני יור לרעוד שרוף באבור פרול ביינו ביינו לביינו לביינ	
איני שור שלעדו איני אור איני איני איני איני איני איני איני אינ	
Exodus 17:14 Then the LORD said to Moses, "Write this on a scroll as something to be	
remembered and make sure that Joshua hears it	
Deuteronomy 31:24 After Moses finished writing in a book the words of this law from begining to	
בין	
Other Verses: Exodus 24:4–7; 34:27; Numbers 33:1–2; Deuteronomy 31:9; 31:22 – 24	
ביי של לביי וויילי של המורה על הוא ליל העוד ביי היותר של הייל ואור ביי ביי ביי אינו ביי ביי ביי ביי ביי ביי בי ביי ביי לי לביי וויילי של המורה בעל העוד ביי ביי היותר ביין ביין ביין לאור ביי ביי ביי ביי ביי ביי ביי ביי ביי	
באפיר עוווי במוולה אחר נין אנאר לך ער לינוע שרום באפטן ערכן בל יום במים לינוע לרבאי אותן אותר במים בלעו שה ביצב בושאחר החווי לענו לרבאי בעל אותר בען שה ביצב בושאחר החווי לענו לרבאי בעל אותר בען שה ביצב בושאחר החווי לענו לרבאי בעל אותר בען שה ביצב בושאחר החווי לענו לרבאי בעל אותר בען שה ביצב בושאחר החווי לענו לרבאי בעל אותר בען שה ביצב בושאחר החווי לינוע לרבאי בעל אותר בעל שה ביצב בעל אותר בעל אות	
בואי שור שלוו ו אומר מל פוא מבושו באילון אשר הביעון וווובריבווהגיים	
Very little direct evidence exists concerning textual transmission in	
very little direct evidence exists concerning textual transmission in the earliest time period. Since this period covers an important phase of the transmission of the Old Testament text, however, some features of its	
inferred history should be mentioned."	
-Ellis R. Brotzman, Old Testament Textual Criticism: A Practical Introduction, p. 38.	
AND THE RESIDENCE THE PROPERTY OF THE PROPERTY	
ייני מייני על אייני אייני אייני און אייני	
ביינות צוו ביו בתוולה אורה בן שנאו לב יירליינוש שרנה באנען עונן ביו של בשיבו וינוי על בארים	
אות אות אות היא	
Change from Phoenician/Paleo-Hebrew script to square/Aramaic script; Matthew 5:18	
Transmission of texts as scrolls rather than parts of a codex	
3) Introduction of <i>matres lectionis</i> ("mothers of reading")	
4) A major grammatical revision around 1350 B.C.	

-Ellis R. Brotzman, Old Testament Textual Criticism: A Practical Introduction, pp. 38-42.

	ני שואו לני אור לריעוד שרכה נאונות עייני בי	
	בון מה בשבי בון שבתד דון שמוני מוחר נמניו	
אלאינה נייול בינה	יבו או באלתף אשר חמיותר וחתנורי בוהנו	איני און טאי
לחבשה שיבם תבחא		JIN WATT
The The The State has	lia Median Empire	יניל האבים ילותילה / יונילה /
מושבר מידה בים לו אל מופר בים לו מופר בים לו מופר בים לו מופר בים לו מים מים בים לו מים מים בים לו מים מים מים		אין אין שיון אין
וונ אברף עופלור לפור		ירי ומפלות ו יתי
בינותה אין נחת האים		Home and more
שורים וווי וויוו בב	Neo-Babylonian Empire	- A. A. 37
ארש בביות בי הביות ב	Neo-Babyionian Empire	201 (10K) 15 ab
לא בחיף איי לבכי		Mr. CERA LU
פעל מויני אוב לוא		אות חוץ בנו מים יצורי.
196	aypt Arama	
ינור יעניו שניון וא		מודימו את ביותבה
a commence and	gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTTyreJgs9Abi7HnJ9bXT	ef2vtr3AUmSB40KkmP853PBxCkNOaOw

בתוולה אחור נו שואו לב שר לרעוד שרוף נאבעה עינו ביינו ביינו לינוי על הארץ	ברונה ערו רוד
אטיה ושנה בש שה נשבר בלשיתי דול אות אורן וצוו ב HISTORY אחום אותר שהבות בשבו באותר אותר באותר ב	ואל אור שונייו
משר שורות בי מורור צאלה וובלת עלה ומשור אשראון נחוף בילובה שיבל ובינים	MU MALI AICH
Text Development During Exile:	Lyndi parka pa
1) Egyptian text, a part provider provider in the control of the c	יון ומלקון און אין אין אין אין אין אין אין אין אין אי
2) Palestinian text	741 ATT 74194
3) Babylonian text: This text-type becomes the Proto-Masor	
חובלה ארשו דות מו חב מנתן שין ארועיותין חובלא אויני יוצחן די בעל מייני שוב לוא	יאו בונג ואני פוש האת. אישה שרבא הו שר
(See Brotzman's book for a helpful chart on page 45.)	יו של אין
חשומה השווים אנשיון תבשב יותה לביו ביוניות ווער עבו שיוו מ	many of any house

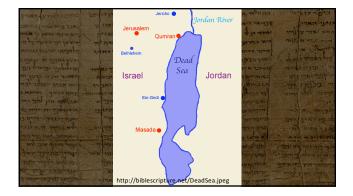
בלביעורה בתולה אחרה בן שנאה לניתר בעשה שלה באבלו בעינב בים בייצבו ליותר באבייני בים בייצבו ליותר באבייני בים בייצבו ליותר באבייני בים בייצבו ליותר באבייני בים בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני באבייני באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בייצבו באבייני בא
"The text that came to be recognized as standard obviously existed long before it was accepted in an official way in Palestine. This standard text was clearly accepted in Palestine sometime before A.D. 135"
"The standard text was <i>not</i> a new creation. Rather one text form was selected in preference to two other text forms that also existed at that time."
-Ellis R. Brotzman, Old Testament Textual Criticism: A Practical Introduction, p. 44.

	וניה ושנוה נינו לה	ביותר ארארים			
אינון אשר ומיינון המאבורי באינון אינול אינון אינול אינון אינולים אינון אינולים אינולי	משר בחרותר בי ומרחו צאל	10 11 11 11 11 11 11 11 11 11 11 11 11 1			
1) Also called Deutero-Canon in Roman C	- margaryman	אין האנאים לוחוץ אין במצאה טויין אין האנאים לוחוץ			
2) 14 Books written in intertestamental per- -1 and 2 Esdras	-Baruch	ירי ומיניוניו אונייניון אינייניון אינייניון אינייניין איניין אייין איניין איניין איניין איניין איניין אייין איניין איניין איייין איניין אייין אייין אייין איייין אייין אייין אייין אייין איייין אייין אייין איייין אייין איייין איייין אייין איייין אייין איייין איייין איייין איייין איייין איייין איייין איייין איייין אייייין איייין איייין אייייין אייייין אייייין איייין אייייין אייייין איייייין אייייייין אייייייין איייייייי			
בליך אורב אוא יופות עיד פלוופות ייבי Judith	-Daniel (additions) -Prayer of Manassas	מר ביים אלים אלים אלים אלים אלים אלים אלים א			
-Esther (additions) -Wisdom of Solomon -Ecclesiasticus/Ben Sirach/Sirach	-1 and 2 Maccabees	אישוי לו מושיל מושיא אישר אישר אישר אישר אישר אישר אישר א			
3) Rejected as canonical		מוציאן אין בקון מוציאן אין בקון מוציאן אין			
מיניאון יינן ונפאריעב וריך שו ון	ביי ער ייוייי עבן וווייי	, Hustres			
יני שר ליני על ליני באובעל ערינ ביים ביים ליני על אור ביים אוני איני ליני ערינה באיני איני איני איני איני איני איני אינ	בתוולה אחור נין קומו	אורה אור האונה אורה אורה אורה בנולנה הזולנה			
ה ניבלת כלה ונישור אשר און בנים וה בשבן ובשבעה בלבי	אישר בשניתם בי תוכיור בי אישר בי בורות בי	TIM THE SHA			
די ביו ביון אונור ביוי ביויי ביויי ביייי ביייי ביייי ביייי ביייי בייייי בייייי בייייי בייייי ביייייי	א ל פאיץ הפעה ה אוריבר איניר אודי משפהה באורינו היינירוף וציף אויי	ציל האנים ל חוב ור ב מצצור טויה ירוניצים ישרו ביח			
The "teachers of the law" or "scribes" Scriptures	(Matthew 23) who cop	ied OT			
2) Often called hypocrites	מרונים מינים לינים לינים מינים מיני	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1			
3) Yet God used their work to help transf	mit the OT Scriptures!	4 44 125 454 1874			
איני משנ אנש ועוני אברות את בי בי להיב ליויד ייניי	Cult is desirably to The Target of the Targe	A THE PARTY			
والمنافرة المالي المالية المال	ביא וערייאיטה עב אווי	- Hustras			
יל מור ליינות שרוח באונטן ערכן ביינו ביינו ליינו עוויך ליינו ביינות אינות ערכן ביינו ביינות אינות אות אינות אות אות אות אינות אות אות אות אות אות אות אות אות אות א	בתוולה אחור נין שואר	ברולה צרו רוד			
	ל אישר בארועלי ציי מודייף צאל הבריער בא	איני אור טון אוני			
The Septuagint (LXX)	ל האיץ הפנה השנים ובין והיי השניהה באורה השניהה	ציל האנים לחונ מרונים שנו כית מרונים שוו כית			
1) Greek translation of the OT completed	around 150 B.C.	ייי ואיניטליייייייייייייייייייייייייייייייייי			
2) Translated in Alexandria, Egypt by cor Philadelphus	nmand of Ptolemy	מי מ		 	
3) Quoted sometimes in the New Testam	ent and was about	र बड़े वहां स्टाम करान संचल कर जन्म मान			
אאר צו אינון ביינון אינון אינון ביינון אינון ביינון אינון ביינון אינון ביינון אינון ביינון אינון ביינון אינון		תו המאו את הפוון אי קווא אי מיינון אי			

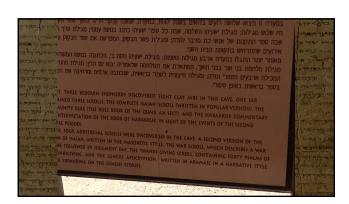
יצט לבייני ליניין לרארים	ברבר צוון ווד בי בתוולה אחור ען שואר לף יור לרעוד שריה נאמנון ערון בי
HISTORY	יוועי וארי שור בי ושבור בים של נישבי בי שייות ביות ביות וענו
ב במאל ובתחתב בקבה	הוה נודה שור שורום בי תורונצות עיבות יוד תינור אשראון ביהם
Targums	בייר בארים וויבר ל הייבר לייבר
The state of the s	אונים און אונים באמונים שונים וליו אין אין שיו שלו של אונים און אונים בימוח וייום וההל וותם אונים אונים אונים אין אונים אונים אים אינים בימוח בי אונים אונים אין אונים אין אונים אים אונים אים אינים אין אונים אים אינים אין אונים אים אינים אין אונים אין אינים אין אונים אין אינים אין אונים אין אינים אין אונים אין אינים אינים אין אינים אינים אין אינים אינים אין אין אינים אין אינים אין אינים אין אינים אין אין אינים אין אין אינים אין אינים אין אינים אין אינים אין אינים אין אינים אין
יים בייני איינין עונילוד לצוי	part grant advise granters by apply apply the same of Old Testament
1) Aldillale lia	nslations of certain books or sections of Old Testament
2) More parap	nrastic in nature
3) Need arose use	because Aramaic common language, Hebrew fell out of
בנבלה ב היהור מונים	בישלו אין ביותו למו אינייותו ויותאום משול משו איש ואיות אולים
יוער הענטר מורנאו אניי ני	עלי ביין לפייו בייל על יוישור על ווי על הלאו ווין ובייל בייל בייל אויין ל

	TO THE PARTY OF TH
HISTORY	בינות עדוריד בתולה אזורי בן קראו לך ייר לרעוף שרוה באינון ערוב בינות אור בינות בינות של אור בינות בינו
ad 200–500	The Talmud is completed with the same and th
איל בכן בכן איל בכן בכן איל בכן בכן איל בכן בכן בכן איל בכן בכן בכן בכן איל אבר לבוזי אבר איבר בכן בכן בכן איל איני איל איני איני איני איני איני א	Masoretes. During this period these scholars gave the OT its final form (Masoretic Text). Birth of OT textual criticism.
AD 900	Old Testament text division and versification becomes standard. Aleppo Codex.
AD 1008	Leningrad Codex. Oldest known complete manuscript of the OT; basis for the BHS edition.
ad 1440	Gutenberg invents the printing press

Histor		יורה יישור
cara TIISIUK	שלניהו אירור מנל ציא מבילשו באלתף אשר ממיונו ומחברי בותגווית	אוני אורי
AD 1947	Dead Sea Scrolls discovered (approx 1,000 texts),	pikily
אונהקוקולה שבמנקו ביל		רך בעצה אריף צרי שו
יות אבירן עופטר לפור	ו יול ברבונו בחורה מוויי בון ומיצואות מויקצי ומנול וביל נאם וים	ייי ובייבון אור היייבי
ובנילונה און לחים ראי	בות ביינו לוו וווער וויבר ווניון בייני יום ומושל בייני וום בייני ביון בייני וווים בין	
משנה בבודה הבבינו ב	בן דבו חביובית יוא משא חיי ליך חייב לוא יופיי ניו פלחפור	1 1 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2
ליא מונה לאוני אינה לדוב האינה היא היא האוני אינה לדוב	י מרות וו לא מיצור מינונים ויון בינוי ביל אוונים ותבילון נוירימות מונים בינוים	ntay in the
Sharingurally unit	יומי וומי אועי אוראי דיום בי מילים בי איותי וומיא אותי נוובים	יישוי פנוי נוצו בפיינו מור נוצו
ינב ליאב הדירור ייקניי ועני יעני ו ערוד בא	TAK HALTEN WAS END THE ME TO SEE THE THE THE THE THE THE THE THE THE T	עוצלאן אין
- אלענים המודאו יציי ב	יי לפור דישולים וישוריים אוביין ורבשה ואויה לבין ביום היום אויים	יינו אינונור בר אינונור

History	XINVEXET 3
ad 70	New Testament (minus Revelation) written in uncial letters using papyrus and parchment
AD circa 90	Church Fathers (1 Clement, Ignatius, Polycarp)
AD circa 100	Codex form of book invented, probably by the early church
ad 100	Oldest known manuscript (P52)
ad 120-130	Formation of the Alexandrian and Western text-types.
AD 200-250	Formation of the Caesarean text-type
AD 300-330	Formation of the Byzantine text-type

PAPYRI & PARCHMENT

Papyrus is a plant that grows primarily in northern Egypt, along the Nile. Strips of fiber from the plant would be peeled away and laid vertically side by side, then strips would be placed horizontally across the vertical fibers. After being pressed together the combined fibers formed a sort of paper. Papyrus has been used for millennia, but is not very strong, so the papyri manuscripts we have remaining are mostly fragments and are extremely fragile.

Parchment, or vellum, is scraped animal skin . . . much more durable than papyrus. Sometimes the vellum would be dipped in a purple dye then have gold and silver letters written on them, usually for royalty or wealthy patrons. Parchment is known to have curly edges and wormholes.

TEXT-TYPES

Alexandrian texts are characterized by careful copying and shorter, more difficult readings.

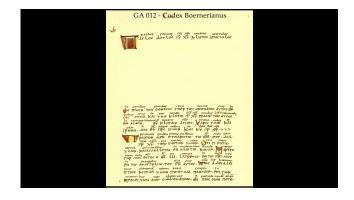
Western texts are characterized by scribal liberty. Words or clauses are frequently changed for emphasis. Codex Bezae (D) is the foremost Western text

The Caesarean text-type only shows up in the gospels and is characterized by a mixture of Alexandrian and Western forms.

Byzantine is characterized by smoother, longer readings that are meant to be read out loud to an audience.

HISTORY AD 313 Constantine recognizes Christianity, orders 50 mss be professionally copied, including Codices Sinaiticus (GA 01) and Vaticanus (GA 03). Lectionaries begin to be used by the Church AD 383 Jerome revises the Old Latin version of the four Gospels, later called the Vulgate AD 1400 Paper replaces parchment as the primary material for writing AD 1440 Johann Gutenberg invents the printing press

History	XLUNIEXEL
ad 1453	Muslims invade and conquer Byzantium
ad 1458	Ancient Greek offered for the first time as a course in a University University of Paris
ad 1516	Desiderius Erasmus publishes the first Greek New Testament / Latin diglot, primarily from a few late Byzantine manuscripts. Altogether Erasmus' Greek New Testament went through 5 editions later called the <i>Textus Receptus</i>
ad 1611	King James Version of the English Bible. Based on Erasmus' Greek / Latin edition

Muslim Invasion of Byzantium

Muslims invade and conquer Byzantium, renaming the city Istanbul. During the invasion, Greek Orthodox priests take off to Eastern Europe with a large cache of mss, preserving them by stashing them in fortresses, monasteries, and churches all over the place, making the Greek text available to people in Europe for the first time. Prior to this the Biblical text available to people was in Latin (called the "Vulgate"), but the unchurched did not know Latin and the Roman Catholic Church did nothing to remedy this. However, when these Greek texts arrived in Europe they allowed Martin Luther to translate the Biblical text directly from the original language into German, allowing a literate man to read the text really for the first time. These texts incited the Catholic Reformation and birthed the Renaissance, renewing interest in intellect and arts all across Europe.

- 6'A	Micantantheraismobanhaanida inhadi
THE CA	THE PROCESS:
7 0	REASONED
4	ECLECTICISM
	southour 46 / Las ton ara head attributed

TEXT-TYPES
Alexandrian texts are characterized by careful copying and shorter, more difficult readings. OKLAHOMA
Western texts are characterized by scribal liberty. Words or clauses are frequently changed for emphasis. Codex Bezae (D) is the foremost Western text. CALIFORNIA
The Caesarean text-type only shows up in the gospels and is characterized by a mixture of Alexandrian and Western forms.
Byzantine is characterized by smoother, longer readings that are meant to be read out loud to an audience. NEW YORK

PUTTING IT ALL TOGETHER	
INTRINSIC EVIDENCE: Which variant explains the rise of the next? Which is a more difficult reading?	
EXTRINSIC EVIDENCE: Which text-type did it come from? Which is earlier?	10
WEIGH THE EVIDENCE: What was most likely original? How sure are we?	7
THE PROPERTY OF THE PARTY OF TH	

Greek Manuscripts	5,800+	WIA
Latin Manuscripts	10,000	)+
Other ancient versions	10,000	)-15,000
Church Father quotation	s 1,000,	000+
Compared to other Ancie	ent Documents:	The state of the s
History	Oldest MSS	Number Surviving
Livy (59 BC – AD 17)	4th Century AD	27
Tacitus (AD 56-120)	9th Century AD	3
Suetonius (AD 69-140)	9th Century AD	200+
Suctoffus (AD 09-140)		
Thucydides (460-400 BC)	1st Century AD	20

IS THE TEXT CORRUPTED?	
There are 140,000 words in the Greek New Testament	
There are at least 400,000 textual variants in the Greek New Testament.	
99% of textual variants make no difference at all such as spelling differences or minor scribal errors (haplography, dittography, metathesis, etc.)	1
Approximately ¼ of 1% could viably affect the meaning of the text, but no essential truth is impacted by any variant ie. Rev 13:18, John 7:53-8:11.	

Is the Text Corrupted?	1
2 Attitudes to Avoid: 1. Absolute certainty	
2. Total despair	
2 Questions to Answer: 1. How certain are we about the wording of the NT? 2. What issues are at stake?	0

AND AND A STATE OF THE STATE OF	
IS THE TEXT CORRUPTED?	
"Essential Christian beliefs are not affected by textual variants in the manuscript tradition of the New Testament."	
Bart Ehrman, Appendix to Misquoting Jesus	
THEFTEVETE	
COMMON CHALLENGES	
1. The text was corrupted over time.	
2. A book translated so many times cannot be trusted. 3. Jesus was declared divine by the Church	
at the Council of Nicea (325 cE).	
What about Translations?	
Based on the critical editions: Biblia Hebraica Stuttgartensia 4th ed., United Bible Societies 4th ed., Nestle-Aland 28th ed.	
2. Typically done in committees.	-
3. Translated for various audiences / purposes.	
4. Has to do with style, not reliability.	

COMMON	CITA	TTTIN	ODO
COMINON	$\cup HA$	$H_{I}H_{I}H_{I}H_{I}H_{I}H_{I}H_{I}H_{I}$	(†HiS

- 1. The text was corrupted over time.
- 2. A book translated so many times cannot be trusted.
- 3. Jesus was declared divine by the Church at the Council of Nicea (325 cE).

DID	MICEA	DEIFY	Ircite?
כווכו	INICEA	IJEIEY	1 F $>$ 1 1 $>$ 4

Witnesses that reference Jesus' deity prior to the 4th Century:

John 1:1 "the Word was God."

"my Lord and my God." John 20:28

Romans 9:5 "the Messiah, who is God over all."

Hebrews 1:8 "Your throne, O God, will last forever and ever." 2 Peter 1:1

"our God and Savior, Jesus Christ."

I am trying here to prevent anyone from saying the really foolish thing that Tam trying here to prevent anyone from saying the really roots thing that people often say about him: "I'm ready to accept Jesus as a great moral teacher, but I don't accept his claim to be God." That is the one thing we must not say. A man who was merely a man and said the sort of things Jesus said would not be a great moral teacher. He would either be a lunatic – on a level with the man who says he is a poached egg – or else he would be the Devil of hell. You must make your choice. Either this man was, and is, the Son of God: or else a madman or something worse. You can shut him up for a fool, you can spit at him and kill him as a demon; or you can fall at his feet and call him Lord and God. But let us not come with any patronizing nonsense about his being a great human teacher. He has not left that open to us. He did not intend to.

C. S. Lewis, Mere Christianity

The Center for the Study of New Testament Manuscripts www.csntm.org	
Dr. Daniel B. Wallace www.danielbwallace.com	
iTunes U: Center for the Study of New Testament Manuscripts	
Debate between Dr. Daniel B. Wallace and Dr. Bart Ehrman is available for purchase (DVD) at www.csntm.org.	

THE 5 Ps Profession Production Preservation Prophecy Personal Testimony